

Sundbyberg 2021-11-14

Diarienummer: Ku2022/01317

Vår referens: Agneta Söder

agneta.soder@funktionsratt.se

Mottagare:

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

ku.md@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet **Vår demokrati – värd att värna varje dag** SOU 2022:28

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 50 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning av Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Vi ställer oss bakom kommitténs förslag och rekommendationer men efterfrågar fler långsiktiga och fundamentala förändringar så att personer med funktionsnedsättning kan vara en del av vårt demokratiska samhälle på samma villkor som andra.

I korthet vill vi se följande:

- Demokratifrågorna måste knytas till mänskliga rättigheter genom styrning, organisering och resursfördelning på alla samhällsnivåer – också på den högsta politiska nivån.
- De hinder vi ser när de gäller tillgången till deltagande i det politiska och offentliga livet för personer med funktionsnedsättning måste tas bort. Vi har lösningarna.
- Aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning i beslut och uppföljning enligt funktionsrättskonventionen.
- En ny maktordning som innefattar personer med funktionsnedsättning. Tillsätt därför en maktutredning enligt tidigare förslag.

- Fördubbla och indexreglera statsbidraget, som urholkats utan någon nämnvärd höjning sedan 2008. Det behövs för att funktionsrättsrörelsen ska kunna delta på lika villkor som andra aktörer i det offentliga och politiska livet.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter på utredningens förslag och rekommendationer

Funktionsrätt Sverige ställer sig bakom kommitténs förslag och rekommendationer men menar att det krävs långsiktiga och fundamentala förändringar för att demokratin ska leva, utveckla och inkludera alla grupper i samhället. Det är självklart viktigt att man lyft att den parlamentariska demokratin fyller 100 år och använt det som ett tillfälle att öka kunskapen generellt hos befolkningen, vilket kommittén lyckats med. Särskilt viktigt är det att visa på att demokratin på intet sätt kan tas för given utan att vi ständigt måste värna, utveckla och försvara den.

Vi menar att demokratifrågorna tydligare måste knytas till mänskliga rättigheter och genomsyras i alla nationella, regionala och lokala organ genom styrning, organisering och fördelningen av samhällets gemensamma resurser. Självklart skulle en nationell demokratifunktion tjäna en del i ett sådant syfte och kunna vara en viktig del i att göra vårt samhälle mer inkluderande och effektivt. Men det krävs mer för att alla också ska kunna vara del av demokratin, och för att demokratin ska gälla för alla.

Tidigare utredare Pär Westerberg har sagt att personer med funktionsnedsättning hamnar på demokratins bakgård¹ och vi kan konstatera att personer med funktionsnedsättning inte kan delta i vårt demokratiska samhälle på samma villkor som andra. Det gäller både på enskild nivå och på gruppnivå, det vill säga för oss organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – Funktionsrättskonventionen – ska personer med funktionsnedsättning kunna delta i samhällslivet (artikel 19), ha yttrande- och åsiktsfrihet samt tillgång till (tillgänglig) information (artikel 21) samt kunna delta i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra (artikel 29), vilket även är samstämmigt med mål

¹ Se till exempel "Bortom fagert tal" Ds2010:20
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2010/06/ds-201020-/>

16 i Agenda 2030². En bärande princip i konventionen är aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning i beslut och övervakning (artikel 4 och artikel 33 samt allmän kommentar 7³). Vi har identifierat en rad hinder som påverkar möjligheten för personer med funktionsnedsättning att ta del av vår gemensamma demokrati. Dessa finns samlade i vår granskning [Respekt för rättigheter?](#) om hur Sverige lever upp till Funktionsrättskonventionen. Rapporten erbjuder också lösningar för att undanröja hindren, också på de områden som rör demokratifrågorna.

I stora drag ser våra iakttagelser ut som följer. Det finns stora brister när det gäller deltagande i det politiska livet för personer med funktionsnedsättning, vilket lyftes redan 2014 av Demokratiutredningen⁴. Vidare föreligger fortfarande stora hinder i form av bristande tillgänglighet både för väljaren och för den som vill engagera sig politiskt och detta trots att vallagen numera till exempel föreskriver att lokaler ska vara tillgängliga.⁵ Många gånger saknas valinformation i tillgängliga format. Inte heller valhemligheten fungerar tillfredsställande även om lagstiftningen har förbättrats. I höstens val fick till exempel vissa synskadade fel valsedlar vilket innebär att de kan ha röstat på ett annat parti än de hade tänkt sig.⁶

Det finns inte heller många politiska förebilder med funktionsnedsättning och antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till offentliga ämbete är låg. Ett skäl är att det finns för många hinder som står i vägen för politiskt engagemang: till exempel ansvarar inte Tolkkentralen för tolkning vid politiskt deltagande, vilket innebär att partierna själva får stå för tolkning om de har kandidater med teckenspråk. Grundläggande demokratiska rättigheter blir därmed avgiftsbelagda.

Maktordning som omfattar funktionsnedsättning nämns i Jämställdhetsmyndighetens instruktion men det saknas generellt

² <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/>

³ <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2020/06/Aktiv-involvering-allm%C3%A4n-kommentar-7-kort.pdf>

⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/01/sou-20165/>

⁵ <https://svenskforfattningssamling.se/doc/20181969.html> Se även Funktionsrätt Sverige remissvar över SOU 2021:96: https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2022/04/Funktionsratt-Sveriges-yttrande-Sakerhet-och-tillganglighet-vid-val-SOU-2021_96-003.pdf

⁶ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/synskadade-fick-fel-valsedlar>

data och forskning om maktstrukturer på funktionsrättsområdet. Det fanns förslag i Låt fler forma framtiden⁷ om en maktutredning, vilket vi anser är något man behöver gå vidare med. Vi poängterade i vårt remissvar vikten av att funktionsrättsrörelsen får möjlighet att påverka direktiven till en sådan utredning, utse företrädare som blir medforskare⁸ samt att utredningen ska ge konkreta förslag för att utjämna maktbalansen.⁹ Ett annat förslag i nämnda utredning handlade om att satsa på lokala resurscentra som ett sätt förbättra den politiska jämlikheten. Vi var positiva till förslaget men menade också att man även måste stärka egenmakten hos personer med funktionsnedsättning som sällan kommer till tals.

Sedan hösten 2021 har Sverige en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken.¹⁰ Ett stort antal utvalda myndigheter ska arbeta i enlighet med strategin.¹¹ Men det räcker inte att myndigheterna arbetar med frågan. Funktionsrättsfrågorna måste lyftas upp på den allra högsta politiska nivån för en framflyttning av politiken. Vi anser att kontaktpunkter för genomförande av Funktionsrättskonventionen i Sverige enligt artikel 33.1 ska flyttas från Socialdepartementet till en insatsstyrka under Statsrådsberedningen. Nära samverkan mellan insatsstyrkan med helhetsansvar för regeringens arbete bör finnas nära det departement som ansvarar för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige. Jämlikhetsintegrering inom alla politik- och samhällsområden är också något vi efterfrågar.

Funktionsrätt Sverige och andra funktionsrättsorganisationer får statsbidrag för att arbeta för goda livsvillkor för alla personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom i Sverige. De senaste 15

⁷ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/01/sou-20165/>

⁸ 4 Erfarenheter finns bland annat från projektet Från forskningsobjekt till medaktör

www.bso.se/intressepolitik/forskning-/Projektet-Fran-forskningsobjekt-till-medaktor/

⁹ <https://funktionsratt.se/vart-arbete/remisser/remiss-pa-betankandet-lat-fler-forma-framtiden-sou-20165/>

¹⁰

<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/>

¹¹

<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/>

årens successiva urholkning av statsbidraget hotar vår möjlighet att vara den pådrivande kraft som behövs i utvecklingen för ett inkluderande samhälle. Vår medverkan och våra kunskaper efterfrågas alltmer, och i och med den nya strategin har vi dessutom ett utökat uppdrag som aktiv part i det omfattande arbetet med uppföljning av regeringens funktionshinderstrategi, vilket är helt i enlighet med aktiv involvering utifrån funktionsrättskonventionen. För att kunna genomföra detta behövs en varaktig och tillförlitlig finansiering. Syftet med statsbidraget är att värna de ideella funktionsrättsorganisationernas oberoende. Bara en enda gång sedan 2008 tillfördes mer pengar och då marginellt. Bidraget saknar årlig indexuppräkningskompensation för kostnadsökningar för lön, hyra, el och andra omkostnader. Vi anser att bidraget ska fördubblas för att harmonisera med lönenivån som gällde vid revisionen år 2002 och att bidraget säkras via inflationsuppräkningskompensation för nya tillkommande organisationer.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Generalsekreterare